

УДК 37.037:323.248 (477)

**ВПЛИВ РОДИННИХ ТРАДИЦІЙ ТА ЦІННОСТЕЙ
НА ПОЛІТИЧНУ ПОВЕДІНКУ УКРАЇНЦІВ : МИНУЛЕ І СЬОГОДЕННЯ**

Андрусишин Володимир Йосифович – депутат Київської міської ради,
секретар комісії з питань культури,
туризму і суспільних комунікацій, м. Київ
<https://orcid.org/0000-0002-8863-8628>
DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi43.592>
alight@ukr.net

Проаналізовано вплив родинних традицій і цінностей на політичну поведінку та політичну культуру українців у контексті співставлення усталених й історично сформованих патернів із сучасним станом, що відзначається кризою інституту сім'ї та численними політичними біфуркаціями. Наголошено на тому, що саме культурологічне дослідження дає змогу глибше розкрити статус і роль родинних традицій і пов'язаного з ними виховання в якості «наддетермінанти», що зумовлює поведінку та ставлення людей до політичної системи, те, як вони оцінюють суспільно-політичні процеси й ступінь вмотивованості усвідомлення власної гідності та суспільного значення своїх позицій і вчинків. Доведено, що українська родина як механізм транзиту родових традицій та цінностей у часі є тим ключовим фактором, який уможливило українську модерну націю в якості політичного суб'єкта, виводячи звідси усі можливі поведінкові моделі.

Ключові слова: політична культура, політична поведінка, родинні традиції, національні цінності, виховання, інститут сім'ї.

Актуальність проблеми. Політичну поведінку можна зрозуміти лише тоді, коли розглядати її в контексті нерозривного взаємозв'язку загальнонаціональної та політичної культури, адже складові останньої тісно пов'язані з національно-історичними, соціокультурними, релігійними, національно-психологічними традиціями, звичаями, стереотипами, міфами тощо. Фундаментальні компоненти національної культури помітно впливають на формування як системи політичних переконань й дій, так і політичної культури загалом. Одним із цих компонентів є родинні традиції та цінності, оскільки саме в родині як найбільш повноцінному мікросередовищі закладаються засади світосприйняття людини як члена соціуму та виразника певної культури. Як зауважують автори практико-орієнтованого посібнику «Сімейні цінності», сім'я уможливило функціонування всієї соціальної структури суспільства, а генеровані нею цінності зумовлюють спосіб діяльності та поведінки кожного члена останнього [14; 9-10].

Якщо родина та цінності, що культивуються нею, є одним із визначальних детермінант суспільного життя, а політичну поведінку сучасні вчені трактують саме як «один із різновидів соціальної поведінки» [13; 11] або «комплексне явище, що відображає сукупну поведінку усіх суб'єктів суспільного життя та політичних процесів» [11; 287], то цілком зрозуміло, що політична культура, як і усі її складові, є невід'ємним елементом системи культури суспільства, а тому прямо пов'язана з національними традиціями та сімейними цінностями. Будучи сукупністю реакцій соціальних суб'єктів на політичні процеси, що відбуваються в державі, політична поведінка формується в лоні родинного виховання, що є запорукою не лише психічного здоров'я людини, але й її суспільно-політичної активності, бо саме в родині закладаються патерни політичної реакції або участі, завдяки яким вже в дорослому віці людина формує і коригує свою громадянську позицію.

Саме від родини як соціального інституту багато в чому залежить характер політичної поведінки громадян й національної політичної культури: між ними пряма кореляція. В якому стані цей інститут і що за цінності він генерує – це ті питання, від відповідей на які залежить розуміння таких концептів як «політична діяльність», «політична поведінка», «політичне функціонування», «політична іммобільність», «політичне відчуження» тощо. Те ж саме стосується в політичній культурі українців, на формування якої відчутний вплив мають родинні традиції та цінності. Разом із тим, дослідники, вивчаючи особливості політичної культури українців, практично не звертають увагу на цей її генетичний зв'язок із сімейним вихованням і тими моделями поведінки, зокрема й політичної, які закладаються дитячими стосунками з батьками.

Огляд останніх публікацій. Переважна більшість українських дослідників, які вивчають політичну культуру, враховуючи її поведінкову складову, роблять це у політологічному та соціологічному ключі. Для прикладу, відзначимо праці таких авторів, як О. Бабкіна, В. Бебик, І. Варзар, К. Ващенко, В. Горбатенко, В. Корнієнко, В. Лісовий, Л. Нагорна, О. Новакова, М. Остапенко, І. Поліщук, О. Рудакевич, С. Рябова, Ю. Шайгородський та багатьох ін. Також показником інтересу до феномену політичної культури є дисертації, захищені та присвячені їй у 2010-х рр. (С. Бесклетний, В. Дунець, А. Зуйковська, І. Циркін, І. Штука). На тісному взаємозв'язку політичної культури з ширшим історичним й суспільно-політичним контекстом наголошують у своїх роботах В. Бурдяк, А. Колодій, М. Михальченко, Т.

Пояркова, Н. Ротар, П. Сас, Г. Сашук та ін. Свого часу, ще І. Лисяк-Рудницький акцентував увагу на соціокультурній детермінанті нашого національного характеру, який формується під впливом історичних подій [6; 107], а В. Липинський вважав, що рівень політичної культури залежить від трьох факторів: інтелігентності, волонтаризму та накопиченого досвіду [5; 352].

Щоб збагнути особливості «процесу та результату окультурення політики, або проникнення культури в політику» (О. Рудакевич), варто пристати на міждисциплінарні позиції, коли твердження Л. Нагорної про політичну культуру як «продукт історичного досвіду суспільства, індикатор його цивілізованості, інструмент узгодження інтересів влади і соціуму» [7; 10], доповнюється думками про синтез політики та культури, що «створюють складне співвідношення загального і особливого, сутності явища, змісту і форми» [1; 37], тобто структурно-функціональним підходом (В. Бебик, В. Лісовий, І. Поліщук та ін.). Вважаємо, що міждисциплінарний ракурс дослідження уможливило ефективний культурологічний аналіз феномену політичної культури та її складових, що нині є малодослідженим питанням.

На рахунок політичної поведінки, то особливо хотілося б відзначити праці та дослідження О. Боднарова [2], В. Северенюка [12], Ю. Шайгородського [18] та ін., як-от, наукові розвідки, присвячені проблематиці політичної участі, вчених Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Кураса НАН України (С. Брехаря, Г. Зеленько, О. Майборода, Ф. Рудич та ін.). Огляд цих робіт і запропонованих у них підходів лише переконує у необхідності звернення до культурологічного аналізу політичної поведінки, що повинен доповнювати та поглиблювати політологічний дискурс.

Оскільки одним із засадничих питань у рамках проблеми політичної участі та поведінки є з'ясування її аксіологічного «ядра» та витоків, враховуючи особливості національної культури і характеру, то *метою цієї статті* є розгляд та з'ясування ступеню впливу родинних цінностей і традиції на формування політичної поведінки українців, враховуючи динаміку та сучасне становище інституту сім'ї в нашій країні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вивчаючи українську етно-педагогіку, К. Ушинський зауважив, що виховання не буде безсилим, якщо воно «створене самим народом і побудоване на народних основах» [17; 102]. Ця думка цілком суголосна одному з важливих сквородівських афоризмів: «...“сродне” виховання криється у природі самого народу, як вогонь і світло в кремені» [4; 50]. Погоджуючись із думками класиків, лише відзначимо, що саме в родині, як ключовому інструменті народного виховання, дитина черпає свої перші знання про світ й життєві уроки, в ній же закладаються підвалини кожного з нас як майбутньої особистості, носія культурних цінностей і моделей поведінки, засади фізичного, інтелектуального та духовно-морального розвитку.

Із давніх-давен у світосприйнятті українців утвердилося розуміння роду та родини як святині і не випадково в українській міфології та фольклорних текстах нарівні з божественним культом Сонця, Води, Вогню, Землі знаходився культ Матері, Роду. Підтвердженням цього є усталені вислови на кшталт «вести рід», «з роду до роду», «від самого роду», «так на роду написано», «ні роду, ні плоду», «яке коріння, таке й насіння», «навіщо клад – коли в родині лад», «з родини йде життя людини» тощо. Батьки виховували дітей в шані до своїх предків, оскільки рід мав власні традиції, де ролі розподілялися наступним чином: батько і чоловік – захисник, авторитет і життєвий приклад, здебільш для хлопців («Од доброго коріння добрий і поганець одійде, од доброго батька – добра й дитина» або «Який прут, такий тин, який батько, такий син»), а жінка-мати, яка у фольклорі за часту асоціювалася з образом Сонця, Зірки, Голубки, Чайки тощо, «стоїть на сторожі доброзичливої атмосфери в родинному середовищі, є джерелом знань, доброти, тепла і любові» [15; 31].

Як бачимо, культ родини та рідної домівки в Україні сягає давнини, тоді як традиційна родинно-побутова культура українців володіє особливим духовним змістом, що проявилось ще у дохристиянський період. Наші предки виділяли окремо опікувальні божества – Рід і Рожаницю, які стояли відразу за головними слов'янськими богами, а сакральний союз чоловіка і жінки втілювався в образі богині шлюбу – Лади (звідси лад у родині одна з найвищих цінностей) [14; 81].

Після прийняття християнства родинні традиції зазнали трансформацій, що лише скріпило українську сім'ю. Зміцнів культ матері, а народження дитини супроводжувалося окремим обрядом. Родинна солідарність у тісному зв'язку зі звичаєвою побутовою культурою культивували самотність українців, а також виступали носієм найвищих національних ідеалів [16]. І ось тут підходимо до важливого моменту, оскільки, по суті, йдеться про метарівень політичної поведінки, як і політичної культури загалом, на який чомусь не звертають уваги політологи, коли аналізують даний феномен. Як приклад, О. Рудакевич [9] виділяє різні національні політичні традиції українців, але не згадує про вплив на них родинних цінностей. Звісно, традиції національно-визвольної боротьби, громадянського суспільства, у сфері прав і свободи людини, члена нації та громадянина чи ті, що стосуються національного державотворення, є важливою складовою політичної культури, разом із тим, чи не формуються вони в рамках родинної солідарності та обрядовості? Чи не виступав тривалий час

сакральний союз чоловіка-батька і жінки-матері важливим інструментом формування національних почуттів та національної ідеології, понять свободи, рівності та справедливості, або ж традиційних форм державного устрою і місцевого самоврядування? Коли говоримо про традиції національно-визвольної боротьби, чи відстоювання національної гідності і життєвих інтересів в умовах поновлення не передбачає спершу наявність того вітального «ядра», за яке боролися віками українці? Ядра, генерованого і транзитованого у часі українською сім'єю як хоронителькою національних ідеалів й зразків політичної поведінки на основі спадкоємності напрацьованого досвіду.

В іншій статті «Матриця національної політичної культури: соціетальний підхід» [10] О. Рудакевич також не згадує про родинні цінності як формотворчий чинник політичної культури та поведінки українців, хоча і виділяє політичну ментальність західноєвропейського типу (для якої характерні повага до прав людини і толерантність як основа демократизму українського народу), соціально-політичну онтологію (що відзначається етнічним розумінням нації, яку об'єднує спільні предки, мова, культура, історична доля та господарське життя) та політичні цінності та ідеали, де поряд з ідеалом суверенної, соборної та демократичної держави у пріоритеті є людина, її свобода і щастя, правдива історія, національна культура та мова, національна єдність та свобода, міжетнічний та міжконфесійний мир і злагода. Вважаємо, що ці онтологічні, аксіологічні та світоглядні складові «матриці» політичної культури конститууються в лоні родинної обрядовості, інститутом української сім'ї.

Період тривалого поневолення, Голодомори-геноциди, радянська окупація та зовнішні соціально-економічні виклики спричинили зміну укладу сімейного життя українців. Проведені на початку 1990-х років дослідження засвідчили кардинальну зміну ціннісних орієнтацій подружжя порівняно з минулим. Якщо наприкінці XIX ст. інститут сім'ї був носієм моралі, плекав ідеали вірності, жертвовності та соціальної рівності, то члени української сім'ї пострадянського періоду кінця минулого століття потребують серйозної психологічної допомоги, нездатні впоратися з виховними, господарськими та іншими клопотами, тоді як більшість людей шукають задоволення своїх, у першу чергу, духовних потреб не всередині родини, а поза нею. Як наслідок, десятки-сотні тисяч неблагополучних сімей, в яких народжувалися і зростали діти, які сьогодні досягли повноліття та є виразниками культури сучасного українського соціуму. Остання, як зазначають дослідники, «мало орієнтується на формування та розвиток цінностей, які традиційно були в основі сім'ї. Втрачено її виховний ідеал, що призвело до відчуження батьків і дітей, духовного зубожіння молоді. Катастрофічно знижується рівень психологічного здоров'я... Під загрозою... інтелектуальний і моральний потенціал народу... Загрозлива нерозмірність, глибокі суперечності, неузгодженості у ціннісній системі сучасної сім'ї, що ведуть у тінь цілі пласти культури, загрожують небезпечною досягнення крайніх ступенів дегуманізації суспільства й особистості» [14; 78-79].

А тепер поглянемо на особливості політичної поведінки українців у цей час. Р. Офіцінський у статті «Сучасні оцінки внутрішнього розвитку України 1990-х рр.», аналізуючи якісну літературу політичного та економічного профілю, відзначив, що «триваюче домінування держави над об'єднаннями громадян ілюструє найкраще тупик реформ на шляху розвитку України з «держави-партії» в суспільну структуру» [8; 179]. На додачу до цього постійні спроби реанімувати проімперську російську політику в Україні, «тейпгейт», «касетний скандал», «аудіовійна», «справа Гонгадзе», політична криза 2000 року, позиціонування держави як самостійного гравця в умовах значного рівня деполітизації населення, нав'язування суперечливої ідеології «навздоганяльної модернізації» та ринкового фундаменталізму, період «кучмізму» і становлення олігархату, розквіт політичної корупції тощо. Це не значить, що не було нічого хорошого (остаточно зруйновано плани реставрації комуністичного режиму, «жваве» партійно-політичне життя тощо), разом із тим, суперечливий характер політичного лідерства, поява різних форм політичного відчуження «абсентеїзм», «імобільність», «пасивність», «аполітичність», «апатія», а звідси потім напруга та соціальні «вибухи», якими є Помаранчева революція 2004 р. та Революція Гідності 2013-2014-х рр.

Чи винна у цьому всьому, які і в тому, що вже майже дев'ять років триває російсько-українська війна, включаючи повномасштабне вторгнення 24 лютого 2022 р., виключно зтяжна криза інституту сім'ї в Україні? Гадаємо, що лише частково, оскільки є ще ідеологічні, демографічні, статусно-рольові, соціально-економічні, глобалізаційні, форс-мажорні та інші детермінанти політичних дій, які потрібно враховувати та вивчати в комплексі. Однак те, що «здорова» українська родина, яка виступає гарантом економічного, морального та інтелектуального потенціалу нації, є, на нашу думку, «наддетермінантою» політичних поведінкових процесів й показником рівня розвитку політичної культури народу та країни, нині все більше нагадує імператив, що на часі.

Чому держава тривалий час не приділяла належної уваги сімейній політиці? Адже потрібно не лише створити усі необхідні умови, але й довести до розуміння батьків, що належне і патріотичне виховання своїх дітей, у нерозривному зв'язку з традиціями, є їхній моральний і конституційний обов'язок, що тим самим вони несуть відповідальність перед українським суспільством. На ум приходять

слова відомого педагога А. Макаренка: «Виховання дітей – найважливіша галузь нашого життя. Наші діти – це майбутні громадяни нашої країни і громадяни світу. Вони творитимуть історію. Наші діти – це майбутні батьки і матері, вони теж будуть вихователями своїх дітей. Наші діти повинні вирости прекрасними громадянами, хорошими батьками і матерями... Правильне виховання – це наша щаслива старість, погане виховання – це наше майбутнє горе, це – наші сльози, це – наша провина перед іншими людьми, перед усією країною» [3; 16-17].

Корупція, непотизм, популізм, бюрократизм, нав'язування проросійського політичного курсу, відсутність справжніх державницьких еліт, які б виробили філософію цінностей національного розвитку – усі ці «девіантні» формати політичної активності детерміновані тривалим розривом і невідновленим зв'язком із традиціями української родинності та її аксіологічним «ядром». Ці традиції вдалося зберегти у кількох областях країни, зокрема західному (галицькому) регіоні, який був виразником самостійницьких прагнень і оплотом національно-демократичних сил, проте за часів незалежності ці області втратили динаміку впливу на політичні процеси у всеукраїнському масштабі, не визначали характер дій центральної влади. Натомість часто окремі політичні сили акцентували увагу на культурній відмінності та регіональному партикуляризмові, підживлюючи тим самим колабораціоністські та українофобські настрої великої частини жителів нашої країни. Як наслідок, маємо жахливу війну, і макарівські тези про «наше майбутнє горе», «наші сльози», «нашу провину перед ... усією країною» дуже добре сьогодні резонують та адресуються не лише корумпованій владі та проросійським політикам, які зробили чимало для цього, але й тим батькам, що не змогли привити своїм дітям ідеали миру, гуманізму, справедливості, любові до рідної мови, Батьківщини та рідної землі, а, отже, послабили національну та громадянську ідентичність модерної української нації та спричинили суголосся амбівалентностей та девіацій в рамках політичної поведінки.

Висновки. Отже, культурологічний аналіз впливу родинних традицій та цінностей на політичну поведінку українців розкрив їхній статус і роль в якості «наддетермінанти», що зумовлює ставлення людей до політичної системи, те, як вони оцінюють суспільно-політичні процеси в країні та ступінь вмотивованості усвідомлення власної гідності та суспільного значення своїх позицій і вчинків. Українська родина як механізм транзиту родових традицій та цінностей у часі є тим ключовим фактором, який уможливує українську модерну націю як політичного суб'єкта, враховуючи усі можливі поведінкові моделі. Адже політична ментальність західноєвропейського типу; повага до прав людини і толерантність як основа демократизму українців, етнічне розуміння нації, об'єднаної спільною мовою, культурою, предками, історичною долею; ідеали суверенної, соборної та демократичної держави, де у пріоритеті є людина, її свобода та щастя, правдива історія, національна культура та мова, міжетнічний та міжконфесійний мир – усе це та багато іншого прививається батьківським вихованням, коли відчувається вплив родинних традицій.

В силу різних причин інститут сім'ї в Україні втратив свою онтологічну, світоглядну та національно-виховну місію, що підтверджуються серйозними викликами ХХІ ст., а також численними амбівалентностями та девіаціями в рамках політичної культури. Саме тому, важливо не забувати і приділяти увагу зміцненню родинної солідарності у її тісному зв'язку зі звичаєвою побутовою культурою, без чого неможливо говорити про національну самобутність і базові національні ідеали на сучасному етапі. А це вже мова про метарівень політичної поведінки, як і політичної культури в цілому, який, у комплексі з іншими детермінантами, повинен бути предметом подальших системних і міждисциплінарних досліджень.

Список використаної літератури

1. Бебик В. М. [та ін.]. Політична культура сучасної молоді / Український НДІ проблем молоді. Київ: [б. в.], 1996. 112 с.
2. Боднар О. Г. Політична поведінка в організованих і стихійних формах. *Наук. зап. Київ. ун-ту ім. Б. Грінченка*, 2012. Вип. 12 (1). С. 283–287.
3. Бойчук П. Педагогічний аналіз концепцій сімейного виховання А. С. Макаренка та В. О. Сухомлинського. *Вісник Запорізьк. нац. ун-ту*. 2008. № 1. С. 16–25.
4. Збірник тестів з курсу «Педагогіка» У 3 ч. Ч. 3. Загальні основи теорії і методики виховання : навч.-метод. посіб. / [Т. Равчина, Л. Ковальчук, О. Караманов та ін.]. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2009. 136 с.
5. Липинський В. Листи до братів-хліборобів: про ідею і організацію українського монархізму. Відень, 1927. 580 с.
6. Лисяк-Рудницький І. Україна між Сходом і Заходом. Філософія політики: хрестоматія : у 4 т. / авт.-упоряд. В. П. Андрущенко [та ін.]; ред. кол. Л. В. Губерський [та ін.]; НАН України, АПН України, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ : Знання України, 2003. Т. III. С. 107–131.
7. Нагорна Л. П. Політична культура українського народу: історична ретроспектива і сучасні реалії; Ін-т політ. і етнонац. дослідж. НАН України. Київ : Стило, 1998. 278 с.

8. Офіцинський Р. А. Сучасні оцінки внутрішнього розвитку України 1990-х рр. *Наук. вісник Ужгород. нац. ун-ту. Серія «Історія»*. 2002. № 7. С. 179–185.
9. Рудакевич О. М. Традиції як базові елементи національної політичної культури. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/25012/1/111>
10. Рудакевич О. Матриця національної політичної культури: соціетальний підхід. *Політичний менеджмент*. 2011. № 5. С. 25–34.
11. Свідерська О. Масова політична поведінка в індивідуалізованому суспільстві. *Вісник Львів. ун-ту. Серія філософсько-політологічні студії*. 2013. Вип. 3. С. 286–294.
12. Северинюк В. М. Політична поведінка: проблеми теорії та методології: монографія. Київ; Запоріжжя : Вид-во КПУ, 2009. 432 с.
13. Северинюк В. М. Політична поведінка як феномен суспільного життя: теоретико-методологічні проблеми: автореф. дис. ... д-ра політ. наук: 23.00.01 – теорія та історія політичної науки. НПУ ім. М.П. Драгоманова. Київ, 2010. 34 с.
14. Сімейні цінності: практико-орієнтований посібник до навчальної програми «Сімейні цінності» (9 год.) [для 8–9-х класів] / [О. В. Мельник, Т. В. Кравченко, Л. В. Канішевська, І. П. Білоцерківець]. Івано-Франківськ: НАІР, 2014. 136 с.
15. Сорочук Л. Родинні та календарні традиції українців: світ дитинства. *Етнічна історія народів Європи*. 2018. Вип. 54. С. 29–33.
16. Стельмахович Г. П. Виховний потенціал української родини. *Учитель*. 1998. № 6. С. 52–55.
17. Ушинський К. Д. Про народність у громадському вихованні. Вибрані пед. твори: У 2 т. Т. 1. Київ : Рад. школа, 1983. С. 43–103.
18. Шайгородський Ю. Ж. Вивчення політичної поведінки в Україні. *Політична наука в Україні. 1991-2016: у 2 т. Т. 2. Теоретико-методологічні засади і концептуальні підсумки вітчизняних досліджень / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І. Кураса*. Київ : Парлам. вид-во, 2016. С. 221–235.

References

1. Bebyk V. M. [ta in.] (1996). *Politychna kultura suchasnoi molodi; Ukrainskiy NDI problem molodi*. Kyiv : [b. v.], 112 s.
2. Bodnarov O. H. (2012). *Politychna povedinka v orhanizovanykh i stykhiinykh formakh*. *Naukovi zapysky*. Vyp. 12 (1). S. 283–287.
3. Boichuk P. (2008). *Pedahohichniy analiz kontseptsii simeinoho vykhovannia A. S. Makarenka ta V. O. Sukhomlynskoho*. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu*. № 1. S. 16–25.
4. Zbirnyk testiv z kursu «Pedahohika» U 3 ch. (2009) Ch. 3. *Zahalni osnovy teorii i metodyky vykhovannia : navch.-metod. posib.* / [T. Ravchyna, L. Kovalchuk, O. Karamanov ta in.]. Lviv : Vydavnychiy tsentr LNU imeni Ivana Franka. 136 s.
5. Lypynskiy V. (1927). *Lysty do brativ-khliborobiv: pro ideiu i orhanizatsiiu ukrainskoho monarxizmu*. Viden. 580 s.
6. Lysiak-Rudnytskyi I. (2003). *Ukraina mizh Skhodom i Zakhodom. Filosofiia polityky: khrestomatiia : u 4 t. / avt.-uporiad. V. P. Andrushchenko [ta in.]; red. kol. L. V. Huberskyi [ta in.]; NAN Ukrainy, APN Ukrainy*. Kyiv. *nats. un-t im. Tarasa Shevchenka*. Kyiv: Znannia Ukrainy. T. III. S. 107–131.
7. Nahorna L. P. (1998). *Politychna kultura ukrainskoho narodu: istorychna retrospektyva i suchasni realii; In-t polit. i etnonats. doslidzh.* NAN Ukrainy. Kyiv: Stylos. 278 s.
8. Ofitsynskiy R.A. (2002). *Suchasni otsinky vnutrishnoho rozvytku Ukrainy 1990-kh rr.* *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii «Istoriia»*. №7. S. 179–185.
9. Rudakevych O.M. *Tradytzii yak bazovi elementy natsionalnoi politychnoi kultury*. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/25012/1/111>
10. Rudakevych O. (2011). *Matrytsia natsionalnoi politychnoi kultury: sotsiialnyi pidkhid*. *Politychnyi menedzhment*. № 5. S. 25–34.
11. Sviderska O. (2013). *Masova politychna povedinka v indyvidualizovanomu suspilstvi*. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia filofsko-politolohichni studii*. Vyp. 3. S. 286–294.
12. Severyniuk V. M. (2009). *Politychna povedinka: problemy teorii ta metodolohii: monohrafiia*. Kyiv ; Zaporizhzhia : Vyd-vo KPU. 432 s.
13. Severyniuk V. M. (2010). *Politychna povedinka yak fenomen suspilnoho zhyttia: teoretyko-metodolohichni problemy: avtoref. dys. ... d. polit. nauk: 23.00.01 – teoriia ta istoriia politychnoi nauky*. NPU im. M.P. Drahomanova. Kyiv. 34 s.
14. *Simeini tsinnosti (2014): praktyko-oriietovanyi posibnyk do navchalnoi prohramy “Simeini tsinnosti” (9 hodyn) [dlia 8–9-kh klasiv] / [O. V. Melnyk, T. V. Kravchenko, L. V. Kanishevskia, I. P. Bilotserkivets]*. Ivano-Frankivsk: NAIR. 136 s.
15. Sorochuk L. (2018). *Rodynni ta kalendarni tradytzii ukraintziv: svit dytynstva*. *Etnichna istoriia narodiv Yevropy*. Vyp. 54. S. 29–33.
16. Stelmakhovych H. P. (1998). *Vykhovnyi potentsial ukrainskoi rodyny*. *Uchytel*. № 6. S. 52–55.
17. Ushynskiy K. D. (1983). *Pro narodnist u hromadskomu vykhovanni*. *Vybrani pedahohichni tvory: U 2 t. T. 1*. Kyiv : Rad. shkola. S. 43–103.
18. Shaihorodskiy Yu.Zh. (2016). *Vyvchennia politychnoi povedinky v Ukraini. Politychna nauka v Ukraini. 1991-2016: u 2 t. T. 2. Teoretyko-metodolohichni zasady i kontseptualni pidsumky vitchyznianskykh doslidzhen / NAN Ukrainy, In-t polit. i etnonats. doslidzhen im. I.F. Kurasa*. Kyiv : Parlam. vyd-vo. S. 221–235.

**THE FAMILY TRADITIONS AND VALUES INFLUENCE ON THE POLITICAL BEHAVIOUR
OF UKRAINIANS :PAST AND PRESENT**

Andrusyshyn Volodymyr – Deputy of the Kyiv City Council,
Secretary of the Committee on Culture,
of tourism and public communications, Kyiv

The article is dedicated to the analysis of family traditions and values influence on the political behaviour and political culture of Ukrainians in the context of established and historically formed patterns comparison with the current situation that is determined by family institution crisis and numeral political bifurcations. It is emphasized that cultural research gives the possibility to reveal deeply the status and role of the family traditions and connected with an upbringing in the quality of «over determinant» that conditions behavior and attitude of people to the political system, and how they evaluate the social-political meaning of their positions and actions. It was proved that the Ukrainian family as a mechanism of transit of family traditions and values in a time is a key factor that enables the Ukrainian modern nation as a political subject deriving from here all possible behaviour patterns.

Key words: political culture, political behaviour, family traditions, national values, upbringing, family institution.

UDC 37.037:323.248 (477)

**THE FAMILY TRADITIONS AND VALUES INFLUENCE ON THE POLITICAL BEHAVIOUR
OF UKRAINIANS :PAST AND PRESENT**

Andrusyshyn Volodymyr – Deputy of the Kyiv City Council,
Secretary of the Committee on Culture,
of tourism and public communications, Kyiv

The purpose of the article is to analyze the family traditions and values influence on the political behaviour and political culture of Ukrainians in the context of established and historically formed patterns comparison with the current situation that is determined by family institution crisis and numeral political bifurcations.

Methodology of the research predicts the usage of socio-cultural and systemic approaches thanks to which the political culture of Ukrainians becomes as a compound cultural and complex phenomenon, the peculiarity of which depends not on the complex system but the culture of society. One of the important components of this phenomenon is the political behaviour that forms under the influence of family upbringing and traditions, the connection between them helps to understand the historical analogies method.

Novelty. In the work, for the first time, the connection between family traditions and values and the political behaviour of Ukrainians is revealed and researched with the help of cultural analysis.

Results. It is emphasized that cultural research gives the possibility to reveal deeply the status and role of the family traditions and connected with an upbringing in the quality of «over determinant» that conditions behavior and attitude of people to the political system, and how they evaluate the social-political meaning of their positions and actions. It was proved that the Ukrainian family as a mechanism of transit of family traditions and values in a time is a key factor that enables the Ukrainian modern nation as a political subject deriving from here all possible behaviour patterns.

Practical content. Materials of the article can be used for the following educational courses as «History of Ukraine», «History of the Ukrainian Culture» and also during the working with the courses dedicated to the current political culture of Ukraine. Also, the results of the research can be used in frames of further research in the branches of cultural studies, Ukrainian studies, and political science.

Key words: political culture, political behaviour, family traditions, national values, upbringing, family institution.

Надійшла до редакції 11.12.2022 р.